

150 let delovanja javne splošne knjižnice v Škofji Loki

Od Narodne čitalnice do Knjižnice Ivana Tavčarja Škofja Loka

V novembru 2012 smo s slovesno prireditvijo, naslovljeno Béseda v Loki, v Kristalni dvorani Sokolskega doma praznovali visok jubilej, pomemben ne le za našo ustanovo, ampak za vso lokalno skupnost. Tega so se zavedali tudi številni udeleženci, ki so napolnili dvorano Sokolskega doma. S prireditvijo se nismo spomnili le nastanka in ustanovitve Narodne čitalnice v Škofji Loki, pač pa smo vsebino prireditve namenili zgodovinskemu pregledu dela njenega najvitalnejšega dela, tj. knjižnice.

Prireditev, ki je bila izvedena v slogu nekdanjih bésed, so popestrile recitacije in glasbeni nastopi Tria Quartet ter Tamburaške skupine Bisernica iz Reteč. Ti so z izbranimi skladbami iz časov delovanja Narodne čitalnice in novejšega obdobja delovanja knjižnice dajali ton prireditvi.

V slogu tistega časa in v domači besedi je izzvenel tudi pozdravni nagovor mag. Miha Ješeta, škofjeloškega župana:

Gnadeluве guspe, gospice inu guspodje!

Kam na Gorenskem je blo narodna čitalnica bel prov postavt, ket glih u Loka? U marajn freisinškega škofa sa rukupise najdl, kso jih za brižinske spumenike imenval, koker ene perve u sluvensh besede vkuř sklanfane spuznal, inu sploh ta prva sluvenska našriftana besedila gor uzet inu naznanil. De

Župan mag. Miha Ješe med pozdravnim nagovorom. (foto: Peter Pipp)

smo ta prve sluvenske bukve vidl, sej mogu Primož Trubar narpred po Nemčij unterholtat, pol jeh je pa na skrivej k nam dol u enmu faslnu lifru. Še predn i Linhart sojga Maticka gor spravu, sej Goričan, oča Romuald, u Lok ena igra napisat spounu, k se ji še zmeri Škofjelošk pasjon prav. Kar pred enmu cajtam smo našga Frenceta u jama dal. On i pa ta pru Nemcam naša špraha narlepš pukazu inu jim dutajču, de se u sluvensšn Lenora ulik bel komot, zložn pa cortn, ket pa u nemšn sliš. De ud Sunetnga venca in drugih sunetu, pa tistih pesm, k jih je mal fajhtn po kevdrah šriftu, na guvarim. Dons i pa peršu cajt, de ta narodna čitalnca na svitlo dejemo. Kazine nimamo, čitalnco pa, inu deb še doug žvela. Boh ve, kva use bo še mogla dužvet.

U starih cajtah so naši freizinski škofi z nam lpo artal inu naša obrtnija inu zemljedelstvo prav lpo razvit pstil. Naše gveranje u cunftah je med narbel važnim na Kranjskem ratal inu obstal. Tk bi se tud zanaprej Loka pelat mela. Pridn lde, pa zdrava kmečka pamit nej naše vudilo ustaneta. To bo za naše sinove inu hčere dober grund ratu. Nej cunfte oder obrtnijo še naprej razvijat pstima, de boja dobr guspudarjam not nusil, pa boja več cajta za omika, sluvenska špraha, pa tud za čitalnca nament mogl. Deb usak sojga kona jemu, pa de bajte novja več sam z lsa pa s slamo pukrite inu de utroc nouja vsi smrku pa zaflikanih cun ukol hudil. Dobri zdejšn inu nov cehi nam boja vse to razvit pstil. Pol se bi pa lahk tud naša čitalnca razvila. De bja usi lde saj dobr brat, če že ne kar pisat znal. Inu de bi usak usaj ena bukuca na let pribrau. Naša čitalnca bo vsem nam to omogočt mogla. Čiz stopedisit al pa stopetinpedisit let boma pa lahk rekl, de boma ena nova velka čitalnca mogl postavt. Tek, de nam nou treba ud grevunge rdeč farbat inu tek, de bomo za vse ldi čitalniške vičire, pa še kešne štelunge pildku prpravt mogl. De b še douh bli tk kontent.

Pa skupi mormo držat, sam tk mo kej za nas pa naše naslednke nardil. Na bodmo tok fouš, pa raj susedu uspehe z viselam prvošmo. Tk mo tud mi več mel. Pa zbogam na stopedisitletnc.

U Lok, 23. listopada 1862

Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka se je odločila, da vsebinski del prireditve, ki ga je sestavil in napisal dolgoletni ravnatelj knjižnice Ludvik Kaluža, tudi natisne v publikaciji z naslovom *Béseda v Loki*. Tako bo vsebina, ki je nekakšen literariziran pregled delovanja javne knjižnice v Škofji Loki, ostala tudi zanamcem.

Kljub temu, da že obstaja splošno znanje in vedenje o pomenu narodnih čitalnic za obrambo slovenstva v takratnem času, smo se ob nastajanju te prireditve globlje zavedli pomena takratne knjižnice kot neposredne predhodnice splošne knjižnice današnjega časa. Zgodovina dela knjižnice Narodne čitalnice, kasneje Sokolske knjižnice, in knjižnice njenega političnega antipoda, od leta 1894 dalje Slovenskega bralnega društva, kasneje Prosvetnega društva, je bila zelo razgibana. Več o tem je zapisanega v prej omenjeni publikaciji in tudi v publikaciji *Knjižnice na Škofjeloškem*, ki jo je Knjižnica Ivana Tavčarja izdala leta 1995,

ob 50-letnici ponovnega začetka delovanja, dobesedno na pogorišču knjig po koncu 2. svetovne vojne.

Vse navedeno v omenjenih delih nam odstira pogled na veliko zavest in zavedanje naših prednikov o pomenu dela ustanove, ki ji danes pravimo splošna knjižnica. Njihovo delo pa ni bilo usmerjeno le v dvig narodne zavesti, pač pa kulture na splošno in znanja, ki edino omogoča prebijanje takih in drugačnih blokad, ki se pojavljajo v vsej človeški zgodovini. Vsemu temu smo bili in smo pogosto priča tudi danes. Le splošen in brezplačen dostop do osnovnih znanj in kulturnih dobrin ter osebne komunikacije ali komunikacije s pomočjo tehničnih pripomočkov, ki jo ponuja sodobna splošna knjižnica, prav tako omogoča preseganje teh ovir.

Vsa prizadevanja naših predhodnikov, ki so s prostovoljnim delom dokazovali, kaj in koliko lahko naredi človekova volja, nam kažejo pot naprej tudi v časih, ko nam uspehe meri in kroji le kapital. Knjižničarke in zaposleni v Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka z rezultati opravljenega dela, le z osnovnimi primerljivimi rezultati obiska in izposoje gradiva v letu 2011, bistveno presegamo povprečje teh rezultatov v ostalih slovenskih splošnih knjižnicah (obisk je večji od povprečja za 24 %, izposoja za 40 %). S tem dokazujemo, da je to možno tudi danes.

Direktorji knjižnice Ivana Tavčarja v Škofji Loki v družbi škofjeloškega župana. Od leve proti desni: Ludvik Kaluža (1982–1994), Ana Florjančič (1994–1998), župan mag. Miha Ješe, Marija Lebar (1998–2011) in mag. Matjaž Eržen (od 2011 dalje). (foto: Jože Štukl)

Ob tem žal ugotavljamo, da so naši predniki v stoletju in pol dolgi zgodovini javne knjižnice za ustanovitelje današnje knjižnice pustili neizpolnjeno najtežjo nalogo. Knjižnica v vsej svoji bogati zgodovini še vedno nima rešenega prostorskega vprašanja, kar se kaže v selitvah in stalnih opozorilih, da sta njena dejavnost in delovanje prav zaradi tega ogrožena in omejena. O tem je že v 25. številki Loških razgledov (1970 !!!) tedanji ravnatelj knjižnice Janko Krek zapisal: *... Želimo pa tudi, da Ločani ne bi še petindvajset let čakali na nov kulturni dom ali kulturno središče ali kakorkoli že imenujemo to dolgo pričakovano zgradbo ... Želimo, da bi v njem dokončno našla primerne prostore tudi knjižnica za vse svoje oddelke in da je ne bi trpali in selili v adaptirane stare zgradbe ...*

Žal zgodba knjižnice od takratnega zapisa tudi sedaj ni nič boljša. Osem let po tem zapisu (1978) so se sicer našli adaptirani prostori nekdanje banke v Šolski ulici, ki pa so bili že kmalu po vselitvi pretesni za nenehno rast in ta utesnjenost narašča iz leta v leto že štiriintrideset (34) let. Knjižnica danes deluje v natrpanih prostorih, ki niti ne zaslužijo več imena knjižnica.

Dejavnost in obiskovalci pa čakajo na pogum in smelost tistega, ki bo po 150 letih končno razrešil ali uspel presekat gordijski vozec nenehnih selitev, iskanj, načrtovanj in utesnjenosti ter našim obiskovalcem in svojim krajanom lahko ponudil prostor za izvajanje dejavnosti, ki jo prav v teh časih mogoče potrebujemo še bolj kot v časih družbenega blagostanja! Čakamo torej na človeka z odločnostjo in vizijo, ki so ju premogli naši predniki ob ustanovitvi Narodne čitalnice.

Naloga je težka, vendar z odločnostjo prednikov ne neizvedljiva. Čakamo torej, da se taka odločnost vendarle pokaže. Do kdaj še?